

Spomini babice Martine Petaković

Marjeta Berkopec

Martina Petaković (levo) in Pepca Mali
(Fotografija: avtor neznan, vir Martina Petaković)

Martina Petaković je svoja otroška leta preživela v Damlju, v vasi ob reki Kolpi na skrajnem jugozahodnem delu Bele krajine. Druga svetovna vojna ji je vzela očeta in prekinila tudi njeno osnovno šolanje na Sinjem vrhu. V 7. in 8. razred oziroma dopolnilno nižjo gimnazijo, kot so takrat rekli, je prišla v Novo mesto. Želela je postati učiteljica, vendar je morala izbrati krajši študij, saj je bilo treba čim prej priti do kruha.

Izbrala je dveletno babiško šolo in se po opravljenem sprejemnem izpitu iz slovenščine in matematike podala na študij v Ljubljano. V letniku je bilo vpisanih 30 gojenk, ki so v šoli na Štajmerjevi ulici tudi stanovale. Dopoldne so bile na vajah v porodnišnici, popoldne pa so imeli predavanja. Porodništvo in ginekologijo je predaval profesor Vito Lavrič. Spominja se tudi sestre Hermine Kljun, ki je dekletom poleg strokovnega znanja delila tudi življenjske nasvete. Martina je domače obiskala samo trikrat na leto, saj je bila pot do doma predolga in predraga. Med konci tedna, ki jih je preživljala v Ljubljani, ni dosti zahajala v mesto, saj ni bilo denarja za zapravljanje. Skrbno se je posvečala študiju. Bila je odličnjakinja in zato so jo med poletnimi počitnicami poslali na prakso v mariborsko porodnišnico. Pravzaprav ji niti ni bilo preveč prav, da mora iti, šele pozneje je izvedela, da so poslali samo odličnjakinje, za katere so vedeli, da se bodo dobro izkazale. Na Maribor ima samo lepe spomine, saj se je veliko naučila, osebje je bilo zelo prijazno in tudi častne sestre na Magdalenskem trgu, kjer so praktikantke stanovale, so bile zelo ustrezljive in dobrosrčne. Pogoj za opravljanje diplome je bil samostojno vodenje 35 porodov. V okviru babiške šole je bila med počitnicami organizirana tudi izmenjava študentov s splitsko babiško šolo. Cel letnik se je takoj po diplomi namesto v domače kraje za cel teden z vlakom odpeljal na morje. Doma v Damlju je bila medtem že panika, saj je iz novomeške bolnišnice prišla pošta, da jo pričakujejo v službi.

Martino Petaković je avgusta 1960 v službo sprejel primarij dr. Slavko Perko, ki je bil direktor Splošne bolnišnice Novo mesto in hkrati tudi predstojnik ginekološko-porodniškega oddelka. Glavna sestra ginekološko-porodniškega oddelka je bila sestra Jelka Pirnar. V porodnišnici so delale samo tri babice: Obranovič Anica, Uhan Justi in Kolenc Tončka. Nova moč je bila več kot dobrodošla. Po sedmih dneh uvajanja z eno od babic je morala Martina začeti samostojno delati. Spominja se svoje prve izmene z dr. Ljubom Kretičem, ki je

takrat komaj končal specializacijo. Ves čas je bil v porodni sobi in spremljal njeno delo. V bistvu je preverjal, ali se nanjo lahko zanese, saj ga je bilo ravno tako kot njo strah, da ne bo kos naloženemu delu. Martina se nasmeje, da jo je v prvem letu, ko sta delala skupaj, izprašal celo porodništvo. To ni bilo izpraševanje kot na izpitu, pač pa bolj posvet, kako bi kaj naredila in obenem preverjanje, koliko zna.

Ne samo, da niso imeli nobenih aparatov, primanjkovalo je tudi perila, rokavic in obvezilnega materiala. Rjuhe so prepogibali na tisoč možnih načinov, preden so jih zamenjali, ne samo zato, ker jih ni bilo dovolj, pač pa so bili solidarni tudi do peric, ki so v kleti bolnišnice prale perilo. Rokavice so prali, luknje krpali z majhnimi »flickicami in gumilajzengo«. Že čisto pokrpene so bile še vedno dobre za rektalne preglede.

Ker so porode največkrat vodile babice same, so placent hranili v ledvičkih. Zjutraj jih je babica razgrnila in pokazala ginekologu. Za ta pregled niso uporabljali rokavic. Martina se spominja, da sama ni želela pregledovati placent brez rokavic. Ker je bilo talkanih rokavic škoda, si je začejala natikati mokre, ki so oprane čakale v lijaku. Te pa niso šle z lahkoto na roke in primarij Perko je pač moral počakati, dokler ji ni uspelo. Na vizito je prihajal v beli srajci, halji in s kravato. Zanj je bilo treba pripraviti bombažne rokavice, da je porodnici pretipal trebuh.

Novorojenčki v novomeški porodnišnici
(Fotografija: avtor neznan, vir SB Novo mesto)

Babice so si za porod iz kasete pripravile dva higienska vložka, na katera so položile pean in škarje. Martina je takoj opozorila, da je na ta način nemogoče obdržati sterilne instrumente in vztrajala, da potrebuje sterilno kompreso, ki jo bo podložila pod žensko, na sterilno podlago pa potem odložila instrumente. Sprva je bila deležna negotovanja, kaj je to treba, ko pa jo je podprla tudi sestra Zdenka Kaplan, ki je bila instrumentarka, so začeli pri vseh porodih uporabljati

Prvi trojčki v novomeški porodnišnici. Levo Martina Petaković, desno Milena Satler (Fotografija: avtor neznan, vir Martina Petaković)

sterilne komprese. Kasneje je Martina pripravila sete za porod v zavijalke in ni bilo več treba nabirati materiala iz kaset.

Popek so prevezovali z bombažnim trakcem, kar pa ni bilo enostavno, saj je bilo treba vozeti zavozlati z občutkom. Preveč zategnjen trak bi lahko pregrizel popkovo. Ob prehranem vozlu pa bi lahko otrok krvavel. Nikoli se ni zavozlalo tik ob koži, zato da je bilo možno še enkrat popraviti, preden bi se popek preveč ugreznil.

Za šivanje epiziotomije se je uporabljal cat-gut, cel kolut je bil namočen v alkoholu v steklenem kozarcu. Pred šivanjem se je s sterilno pinceto in škarjami odrezal tako dolg konec, kot se je potreboval.

Za pripravo klistirja so narezali navadno milo v kosu in ga segrevali, da se je stopilo. Tako pripravljena milnica je bila odlično odvajalo. Prali so tudi črevesne cevke. Najslabše so pranje in prekuhanje prenesle injekcijske igle, na žalost se je največkrat ugotovilo, kako topa je konica igle šele tik pred aplikacijo.

V porodni sobi so bile tri postelje. Včasih so morali narediti tudi »zasilke«. Nad vrati porodne sobe je bil zvonec, s katerim si poklical na pomoč sestro z oddelka. Ginekologi so se znali pošaliti na račun babic, da kadar kliče Martina, je res nujno, kadar kliče Anica, je še čas, da se oblečeš, kadar pa kliče Tončka, lahko pa še malo počakaš v dežurni sobi.

Ženske so v porodnišnico pogosto pripeljali na vozu s konjsko vprego. Ponoči so zaposleni ob odprtem oknu poslušali topot konjskih kopit po tlakovcih Ljubljanske ceste. Kadar so slišali galop, so že vedeli, da se mudi. Če je vratarica klicala, naj babica pride takoj z rokavicami, je to pomenilo, da se je

porod že začel in nekajkrat so ženske rodile kar pod kovanjem pred bolnišnico. Včasih so popadki presenetili žensko na njivi in roditi je prišla z blatnimi nogami, babica ji je najprej umila noge, potem pa pripravila za porod. Po porodu ženske niso smele vstajati tri dni in jim je bilo treba nositi nočno posodo v posteljo.

Leta 1964 se je v novomeško srednjo zdravstveno šolo ob delu vpisala prva generacija. Martina, ki je že imela družino, sprva ni razmišljala o študiju, po prigovarjanju dr. Kretiča, ki je bil izobraževanju naklonjen, pa je znova sedla v šolske klopi. Šolanje je zaradi nemščine skoraj prekinila, vendar ji je ravnatelj Škufca ponudil pomoč. Tudi na vse zdravnike, ki so učili klinične predmete, ima zelo lepe spomine. Še vedno se spominja gospe

z zlomljenim kolkom, za katero je skrbela med strokovnim izpitom. Ker ni bilo španskih sten, je pregrado naredila kar iz ruhe, ki jo je napela med dve stojali. Njeno iznajdljivost je takoj opazila in pohvalila tudi sestra Marija Tomšič.

Po petnajstih letih dela v porodni sobi je Martina do upokojitve nadaljevala svojo poklicno pot na ginekološko-porodniškem oddelku, kjer je za delo višje medicinske sestre ostala samo ena sestra. Tako da sta se menjali, eno leto na porodniškem, drugo na ginekološkem oddelku. Decembra 1991 je odšla v pokoj, menda naj bi bili tisto leto najugodnejši pogoji. Iz ginekološko-porodniškega oddelka je tisto leto odšla cela generacija medicinskih sester, ki so svoje življenje in delo posvetile skrbi za zdravje žensk. Kako močne prijateljske vezi so se stkale med njimi, zgovorno pove podatek, da se še vedno mesečno srečujejo ob kavi. Martina Petaković pravi, da ima na službo samo lepe spomine. Tudi sama sem prvo službeno leto delala z njo. Bila je pravi balzam, za pacientke in sodelavce, polna življenjskih modrosti in vedno dobre volje. Da o dobrotah iz njene kuhinje, s katerimi nas je razvajala, niti ne govorim. Prve recepte v svoj kuharski zvezek, mimogrede, tudi zvezek mi je podarila, saj je vedela, da bom liste izgubila, imam še vedno zapisane po njenih navodilih.

V prejšnji številki Utripa je bila na str. 21 objavljena fotografija z napačnim podnapisom. Na fotografiji je Pepca (Jožefa) Gričar pri merjenju srčnega utripa (Foto: neznan, Vir: Jože Gričar).

Uredništvo se za napako opravičuje.